

пропозиція специфічної технічної продукції (сухе кормове борошно та технічний жир) для подальшого застосування при виробництві кормів для тварин.

Забезпечення конкурентоспроможності, яке надає наступні конкурентні переваги, при розробленні стратегії концентрації:

власна перевага підприємств в обраному сегменті ринку з використанням інших стратегій (використання нетрадиційних технологій та сировини, матеріалів, ресурсів);

виробництво нових видів продукції, які не виробляють інші та конкуренти не починають спеціалізуватися на даному сегменті, зокрема, корми для тварин.

Умови застосування на підприємствах м'ясної промисловості:

успішне застосування у тих випадках, коли існують групи споживачів, чії потреби в продукції значно відрізняються від існуючих;

більш актуально для малих підприємств, що спеціалізуються на виробництві декількох видів продукції для вузького сегменту ринку.

Висновки. Для підвищення конкурентоспроможності підприємств м'ясної промисловості необхідне обґрунтування конкурентної стратегії розвитку з урахуванням ресурсного потенціалу, удосконалення системи менеджменту, забезпечення конкурентоспро-

можності продукції, постійного формування конкурентних переваг тощо.

Найактуальнішою для підприємств м'ясної промисловості залишається стратегія лідерства за витратами, яка підходить для великих, середніх і малих підприємств в умовах конкуренції за ринки сировини та збуту готової продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Должанський І. З. Конкурентоспроможність підприємства / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. — К.: Центр навч. літератури, 2006. — 384 с.

2. Василенко В.О. Стратегічне управління: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. О. Василенко. — К.: ЦУЛ, 2003. — 396 с.

3. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Г.І. Кіндрацька. — К.: Знання, 2006. — 366 с.

4. Менеджмент організацій: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [За заг. ред. Л. І. Федулової]. — К.: Либідь, 2004. — 448 с.

5. Соболев Ю.О. Стратегия предприятия и стратегический менеджмент : учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. завед.] / Ю. О. Соболев, В. Л. Дикань, О.Г. Дейнека. — Х.: ООО «Олант», 2002. — 416 с.

Надійшла до редколегії 10.03.2009

О.А. Зінченко, к.е.н., доцент
Криворізький технічний університет

КРИТЕРІЇ І ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА СТАДІЇ ЙОГО РОЗПОДІЛУ

У статті розроблено теоретичні і методичні положення щодо економічної оцінки якості прибутку підприємства. Запропоновано систему показників та критеріїв кількісної оцінки якості прибутку підприємства на стадії його розподілу. Розглянуто вплив на якість прибутку податку на прибуток та обов'язкових платежів з прибутку.

Ключові слова: якість прибутку, розподіл прибутку, показники оцінки якості прибутку

Вступ. Розвиток будь-якого підприємства в умовах конкуренції потребує підвищення економічної ефективності виробництва. Вирішення даної проблеми пов'язане з розробкою методів оцінки і основних напрямків підвищення ефективності діяльності підприємства, що складає предмет дослідження теорії економічної ефективності.

Актуальність проведення дослідження з проблеми оцінки якості прибутку обумовлена тим, що вона є невід'ємною частиною загальної задачі підвищення ефективності і забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Постановка завдання. Основною задачею даної роботи є подальша розробка теоретичних і методичних положень стосовно економічної оцінки якості прибутку підприємства.

Кількісна оцінка якості прибутку підприємства на стадії його розподілу є складовою частиною

In the article are considered the theoretical and methodical rules about an economic estimation of quality of the profit of the enterprise are developed. The system of parameters and criteria of a quantitative estimation of quality of the profit of the enterprise at a stage of its distribution is offered. The influence of the tax on profit and obligatory payments on quality of the profit is considered

Keywords: quality of the profit, distribution of the profit, parameters of an estimation of quality of the profit.

системної оцінки даної економічної категорії, що представлено на рис. 1.

В більшості літературних джерел економічного спрямування дуже часто використовуються терміни «формування прибутку», «розподіл прибутку» та «використання прибутку». Однак, в економічній літературі не робиться необхідного наголосу на відмінності таких термінів як «розподіл прибутку» та «використання прибутку» [1, с. 430—435; 3, с. 438—439; 6, с. 104—106; 7, с. 40—42; 8, с. 167—170 та ін]. Наприклад, в роботах [1, 8] ці два поняття по своєму призначенню є тотожними і застосовуються для характеристики одного і того ж економічного процесу. Вважаємо, що так склалося за відсутності чіткого розмежування між термінами на підприємстві.

Результати. На наш погляд сутність категорій «розподіл прибутку» і «використання прибутку» по-

Рис. 1. Система кількісної оцінки якості прибутку підприємства на етапах його формування, розподілу і використання

лягає в наступному, (що розглянуто нами в роботі [9]): «В основу такого розмежування потрібно класти критерій наявності кількості суб'єктів господарювання (юридичних осіб) з відповідними правами (законодавчими, юридичними) на загальний отриманий підприємством прибуток. Це означає, наприклад, якщо прибуток ділиться між державою (в даному сенсі вона виступає як «юридична особа» вищого рівня) і підприємством, то в цьому випадку застосовується термін «розподіл прибутку». В основі такого розподілу, в першу чергу, лежить принцип забезпечення інтересів держави через формування її доходів (бюджету країни). У тому ж випадку, коли підприємство має повне право самостійно використовувати свій прибуток за різними напрямками свого розвитку, то такий процес має назву «використання прибутку».

У якості такого прибутку, як звичайно, виступає прибуток підприємства після сплати податків і обов'язкових платежів (чистий прибуток підприємства). При цьому порядок використання прибутку визначається, як правило, в статуті підприємства і враховує мету, завдання і специфіку діяльності підприємства»[9].

В розподілі прибутку підприємства законодавчо (згідно Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств») [2] пріоритет віддається державі.

Із загального прибутку підприємства держава перша враховує визначені економічними законами податки і інші обов'язкові платежі до бюджетів різних рівнів.

Такий підхід до розподілу прибутку викликає певні економічні протиріччя між інтересами держави і конкретного підприємства в особі його власника (власників). Тому проблема оподаткування підприємств є ключовою для економіки країни в цілому і будь-якого підприємства. Тому мета удосконалення системи оподаткування полягає саме в тому, щоб оптимізувати відносини між державою і підприємством у цьому питанні.

Критерій розподілу прибутку підприємства з позиції держави наступний:

$$\Pi_t \cdot (C_{\text{под}} + C_{\text{пл}})_t - \Pi_{(t-1)} (C_{\text{под}} + C_{\text{пл}})_{(t-1)} > 0, \quad (1)$$

при умові $C_{\text{под}} = \text{const}, C_{\text{пл}} = \text{const}$ для цих двох періодів t і $(t-1)$;

де $\Pi_t, \Pi_{(t-1)}$ — загальний прибуток підприємства в періодах t і $(t-1)$; $C_{\text{под}}$ — ставка податку на прибуток

підприємства, частки одиниці; $C_{\text{пл}}$ — ставка обов'язкових платежів із прибутку підприємства, частки одиниці.

Такий критерій розподілу прибутку є основою збільшення бюджету країни, її економіки і, як наслідок, зростання соціально — економічних стандартів життя людей.

Критерій оптимальності розподілу прибутку з позиції держави можна відобразити наступним чином:

$$\left(\Pi_t (C_{\text{под}} + C_{\text{пл}})_t - \Pi_{(t-1)} (C_{\text{под}} + C_{\text{пл}})_{(t-1)} \right)_i \rightarrow \max, \quad (2)$$

де i — варіант розвитку підприємства.

Критерій розподілу прибутку підприємства з позиції підприємства (власника):

$$(\Pi - \text{Под} - \text{Пл})_t - (\Pi - \text{Под} - \text{Пл})_{(t-1)} > 0, \quad (3)$$

при умові: 1) $C_{\text{под}} = \text{const}, C_{\text{пл}} = \text{const}$ для періодів t і $(t-1)$; 2) $R_{\text{вк}t} > R_{\text{вк}(t-1)}$;

де Под — величина податку на прибуток підприємства, грн; Пл — величина обов'язкових платежів з прибутку підприємства, грн; $R_{\text{вк}t}, R_{\text{вк}(t-1)}$ — рентабельність власного капіталу відповідно для періодів t і $(t-1)$.

Критерій оптимальності розподілу прибутку підприємства з позиції підприємства (власника):

$$\left((\Pi - \text{Под} - \text{Пл})_t - (\Pi - \text{Под} - \text{Пл})_{(t-1)} \right)_i \rightarrow \max. \quad (4)$$

Важливою характеристикою розподілу прибутку підприємства є показники питомої ваги такого розподілу:

$$\text{ПВ}_{\text{бюд},t} = \frac{\Pi_{\text{бюд},t}}{\Pi_t} \cdot 100, \% \quad (5)$$

$$\text{ПВ}_{\text{плд},t} = \frac{\Pi_{\text{плд},t}}{\Pi_t} \cdot 100, \% \quad (6)$$

$$\text{ПВ}_{\text{бюд},t} + \text{ПВ}_{\text{плд},t} = 100, \quad (7)$$

де $\text{ПВ}_{\text{бюд},t}, \text{ПВ}_{\text{плд},t}$ — питома вага прибутку, що направляється відповідно до державного бюджету і в розпорядження підприємства періоді t ; $\text{ПВ}_{\text{бюд},t}, \text{ПВ}_{\text{плд},t}$ — частина прибутку підприємства, що направляється відповідно до державного бюджету і в розпорядження підприємства періоді t ;

Показник якості прибутку при його розподілі:

$$\Delta \Pi_{\text{роз.бюд},t,(t-1)} = \Pi_{\text{бюд},t} - \Pi_{\text{бюд},(t-1)}, \quad (8)$$

$$\begin{aligned} \Delta \Pi_{\text{роз},t,(t-1)} &= \Pi_{\text{плд},t} - \Pi_{\text{плд},(t-1)} = \\ &= (\Pi - \text{Под} - \text{Пл})_t - (\Pi - \text{Под} - \text{Пл})_{(t-1)}, \quad (9) \end{aligned}$$

де $\Delta \Pi_{\text{роз.бюд},t,(t-1)}$ — приріст прибутку підприємства, що направляється до бюджету в періоді t в порівнянні з періодом $t-1$; $\Delta \Pi_{\text{роз},t,(t-1)}$ — приріст прибутку підприємства, що залишається після розподілу в розпорядженні підприємства і розрахований для періоду t в порівнянні з періодом $(t-1)$; $\text{ПВ}_{\text{плд},t}, \text{ПВ}_{\text{плд},t,(t-1)}$ — прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після стадії його розподілу відповідно в періодах t та $(t-1)$.

Рівень показника в значній мірі залежить від стадії формування прибутку підприємства і визначається рівнем інноваційних чинників при його формуванні.

Якість прибутку для стадії розподілу і використання закладається на стадії формування прибутку, саме ця стадія є визначальною в діяльності будь-якого підприємства.

Показники темпу зростання і індексу прибутку при його розподілі:

$$T_{п\text{бюд}} = \frac{\Delta\Pi_{\text{роз.бюд.}t,(t-1)}}{P_{\text{бюд.}t}} \cdot 100, \% \quad (10)$$

$$T_{п\text{під}} = \frac{\Delta\Pi_{\text{роз.}t,(t-1)}}{P_{\text{під.}t}} \cdot 100, \% \quad (11)$$

де $T_{п\text{бюд}}$, $T_{п\text{під}}$ — темп зростання частки прибутку підприємства, що визначається при його розподілі і направляється відповідно в державний бюджет і в розпорядження підприємству;

$$I_{п\text{бюд}} = P_{\text{бюд.}t} / P_{\text{бюд.}(t-1)}, \quad (12)$$

$$I_{п\text{під}} = P_{\text{під.}t} / P_{\text{під.}(t-1)}, \quad (13)$$

де $I_{п\text{бюд}}$, $I_{п\text{під}}$ — індекс частини прибутку підприємства, що визначається при його розподілі і направляється відповідно до державного бюджету і в розпорядження підприємства.

Важливий вплив на рівень якості прибутку при його розподілі мають обов'язкові платежі із прибутку. Покажемо це на прикладі платежів за ресурси підприємства. Платежі за ресурси введені з метою підвищення ефективності їх використання на підприємствах країни. Необґрунтоване збільшення використання ресурсів і низька їх віддача призводять до високих платежів із прибутку підприємства і тим самим зменшується та частина прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства.

Ітому по платежам за ресурси можливі такі ситуації.

Ситуація 1: величина платежів за ресурси для двох суміжних періодів t та $(t - 1)$ зростає:

$$\Delta\Pi_{\text{рес.}t,(t-1)} = \Pi_{\text{рес.}t} - \Pi_{\text{рес.}(t-1)} > 0, \quad (14)$$

при умові: $\Delta\text{Рес} > 0$, $\Delta Q_p > 0$, $\Delta\Pi > 0$,

де $\Delta\Pi_{\text{рес.}t,(t-1)}$ — величина приросту платежів за ресурси в періоді t порівняно з періодом $(t - 1)$; $\Pi_{\text{рес.}t}$, $\Pi_{\text{рес.}(t-1)}$ — величина платежів за ресурси відповідно в періодах t та $(t - 1)$; $\Delta\text{Рес} > 0$ — величина приросту ресурсів, за які здійснюються платежі; $\Delta Q_p > 0$ — приріст обсягу реалізації; $\Delta\Pi > 0$ — приріст загального прибутку підприємства.

Ситуація 2: величина платежів за ресурси для двох суміжних періодів t та $(t - 1)$ залишилась незмінною:

$$\Delta\Pi_{\text{рес.}t,(t-1)} = 0, \quad (15)$$

при умові: $\text{Рес}_t = \text{Рес}_{(t-1)}$, $\Delta\text{Рес} > 0$, $\Delta Q_p > 0$, $\Delta\Pi > 0$,

де Рес_t , $\text{Рес}_{(t-1)}$ — величина ресурсів підприємства, за які здійснюються платежі відповідно в періодах t та $(t - 1)$.

Ситуація 3: величина платежів за ресурси для двох суміжних періодів t та $(t - 1)$ зменшилась:

$$\Delta\Pi_{\text{рес.}t,(t-1)} < 0, \quad (16)$$

при умові: $\text{Рес}_t = \text{Рес}_{(t-1)}$, $\Delta\text{Рес} > 0$, $\Delta Q_p > 0$, $\Delta\Pi > 0$.

Ситуація 3 вказує, що можна, при рівних інших умовах, покращити якість прибутку підприємства на стадії його розподілу за рахунок підвищення рівня ефективності ресурсів, за які здійснюються платежі. Цього ж можна досягти і при ситуації 1, коли буде отримана певна економія по платежам:

$$E_k = \Delta\Pi_{\text{рес.}t,(t-1)} - \Delta\Pi'_{\text{рес.}t,(t-1)} > 0, \quad (17)$$

де E_k — величина економії по платежам за ресурси підприємства за рахунок покращення використання цих ресурсів; $\Delta\Pi'_{\text{рес.}t,(t-1)}$ — величина приросту платежів за ресурси при більш високому рівні їх використання в періоді t порівняно з періодом $(t - 1)$.

Висновки. Таким чином, викладена авторами точка зору на визначення і класифікацію категорій

щодо уточнення і удосконалення сутності прибутку підприємства, дозволить більш об'єктивно і обґрунтовано підходити до розкриття сутності різних економічних явищ, процесів і об'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И.А. Управление прибылью. — К.: Ника — Центр, 1998. — 544 с.
2. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» №334\95 ВР від 22.05.1995р зі змінами та доповненнями /www.rada.gov.ua
3. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. — К.: КНЕУ, 2000. — 528 с.
4. Савицкая Т.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. — Мн.: Экоперспектива, 1997. — 498с.
5. Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г., Бугай А.В. фінансове планування і управління на підприємствах. Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2007. — 432с.
6. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна. — К.: КНЕУ, 2004. — 456с.
7. Фінанси підприємств. Навч. посібник / Л.Д. Буряк, Е.В. Вакуленко, А.П. Куліш та ін. — К.: КНЕУ, 2003. — 165с.
8. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник / За ред. Г.Г.Кірейцева. — К.: ЦУЛ, 2002. — 496 с.
9. Турило А.М., Зінченко О.А. Методологічні питання щодо визначення і оцінки якості прибутку підприємства //Економіка і регіон, — 2007. — №4 (15), — Полт НТУ, С.104—106.

Надійшла до редколегії 20.02.2009 р.